

ІСТОРИЧНИЙ САМІТ НАТО В ГААЗІ: РЕЗУЛЬТАТИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Опубліковано: Степченко М. Історичний саміт НАТО в Гаазі: результати для України // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2025. Випуск 14 (162). С. 58-63.

У Гаазі (Нідерланди) 24-25 червня 2025 року відбувся саміт лідерів країн НАТО під керівництвом Марка Рютте, нового генерального секретаря Альянсу та експрем'єра Нідерландів. Нідерланди вперше приймають саміт за участю голів держав та урядів країн – членів НАТО, хоча ця країна є однією з дванадцяти країн – засновниць Альянсу, тобто є її членом від квітня 1949 року. На саміті були присутні більше 40 глав держав і урядів з числа союзників та держав-партнерів НАТО, включаючи лідерів всіх 32 країн-членів НАТО, представників Європейського Союзу та партнерів з Індो-Тихоокеанського регіону. Серед ключових тем заходу – збільшення оборонних витрат країн-союзниць до 5% ВВП, а також подальша підтримка України у її війні з Росією.

Напередодні зустрічі Рютте представив ключові очікування від саміту, який «відбувається в історичний момент», коли є значні виклики для безпеки.

До речі, за підрахунками нідерландського видання AD, нинішній саміт НАТО в Гаазі став найдорожчим в історії, а його проведення коштувало понад 1 мільйон євро за хвилину. Такі в прямому сенсі космічні витрати були обумовлені, зокрема рекордними заходами безпеки ([Фокус](#)).

Порівняно з попередніми роками нинішній саміт НАТО мав дещо змінений формат: засідання тривали лише протягом однієї робочої сесії, а протокольні заходи містили розширену програму дво- та багатосторонніх зустрічей і урочистих подій. При підготовці до саміту союзники намагалися максимально задовольнити вимоги американської сторони.

Очевидно, Генеральний секретар НАТО Марк Рютте не хотів повторення Брюссельського саміту 2018 року, коли напружений обмін репліками між тодішнім генсеком Єнсом Столтенбергом та Дональдом Трампом переріс у погрози вивести США з НАТО, якщо європейці не будуть більше витрачати на оборону. Як і у 2018 році, головна вимога Трампа до союзників по НАТО – підвищити рівень витрат на оборону, а саме – до 5% від ВВП. «Попри те, що лише 23 країни з 32 досягли попередньої цілі у 2%, яка була встановлена понад 10 років тому на саміті в Уельсі», – зауважила глава Місії України при НАТО Альона Гетьманчук ([РБК-Україна](#)). Саміт суттєво скоротили, щоб швидко ухвалити рішення та випадково не роздратувати Трампа. У Дональда Трампа, за словами політолога Володимира Фесенка, давно вже нема великого інтересу до НАТО, а без США потужний міжнародний альянс може втратити свою

силу. Тому Рютте фактично бореться за виживання НАТО, щоб США залишилися в його складі.

Оглядач The New York Times Стівен Ерлангер, який багато років висвітлює саміти НАТО, писав, що є дві речі, які можуть ускладнити роботу Рютте. Перша річ – Трамп, який має розбіжності з союзниками щодо України. Друга – Україна, яка хоче в НАТО, проти чого виступає Трамп. Тому питання України не буде в адженді основної зустрічі лідерів ([РБК-Україна](#)).

Для української сторони було важливим забезпечити свою присутність, провести зустрічі з ключовими партнерами Альянсу (зокрема, із США), підтвердити зобов'язання союзників щодо довгострокової підтримки України, особливо в питаннях виділення фінансової допомоги на оборону й розвиток промисловості ([НІСД](#)).

Питання участі України у саміті НАТО цілеспрямовано залишали відкритим довгий час, щоб «надати простір для перемовин України та Росії», розповів один із дипломатів незадовго до російсько-українських перемовин у Стамбулі. До того ж, на переговорах у Стамбулі Росія вимагала саме від України взяти на себе зобов'язання відмовитися від членства в НАТО. Україна ж наполягає, що з цього питання має бути консенсус країн-членів Альянсу ([Радіо свобода](#)).

Головним результатом цього саміту став документ, в якому встановлено новий орієнтир для інвестицій в оборону, зокрема підкреслили важливість посилення виробництва оборонної продукції і підтвердили продовження підтримки України. Фінальна Декларація складалась із п'яти пунктів (минулого року в Декларації «ювілейного» Вашингтонського саміту їх було 38). Ця тактика виявилася успішною задля того, щоб отримати підтвердження з боку американської сторони у відданості Альянсу, однак цього вдалося досягти за рахунок суттєвих поступок з боку європейських партнерів щодо змістовного наповнення документа. В Гаазькому плані оборонних інвестицій, окресленому в заяві, вперше в історії всі 32 країни-члени НАТО погодились зобов'язатися витратити до 5% ВВП на оборону до 2035 року. Це означає значне підвищення порівняно з попереднім орієнтиром у 2% ВВП. Рішення охоплює конкретні напрямки: 3,5% ВВП кожної країни піде на армію – зарплати, озброєння, амуніцію та техніку. 1,5% – на інфраструктуру, кібербезпеку та інші безпекові потреби. Проміжну оцінку виконання плану призначено на 2029 рік. Це – не просто цифри, а фундамент для нової євроатлантичної архітектури безпеки, яка визнає довгострокову загрозу з боку Росії і прагне меншій залежності від Сполучених Штатів.

Підвищити витрати на оборону до 5 відсотків від ВВП, насамперед, для європейських союзників, першим запропонував президент США Дональд Трамп. Він пригрозив, що якщо вони продовжать платити так само мало, як і раніше, він відмовиться надавати їм військову підтримку. Фактично в 2024 році дві третини всіх оборонних витрат НАТО припадали на США.

Проте використане у фінальній Декларації формулювання «союзники» замість «усі союзники» формально створює можливість для окремих держав уникнути цих зобов'язань. Іспанія, яка наразі витрачає лише 1,28 % ВВП на

оборону, напередодні саміту відмовлялася від 5 % ВВП і заявляла, що обмежиться виділенням 2,1 % (це рішення вже спричинило критику з боку американської сторони). Потенційно позиція Іспанії створює прецедент для інших держав з бюджетними обмеженнями (Бельгія, Люксембург), які також можуть скористатися нечітким формулюванням для уникнення повного виконання фінансових зобов'язань. У підсумку іспанцям «дісталось» від Трампа, який у спілкуванні з медіа уточнив: хоч Іспанію він і любить, але може вдарити по ній тарифами, якщо уряд врешті не змінить думку та не візьметься до справ ([Телеграф](#)).

Врешті-решт чіткого відсотка, який союзники НАТО готові виділяти на підтримку України, у фінальному комюніке саміту не зазначено. Як заявив у коментарі президент Литви Гітанас Науседа, серед союзників по НАТО є чітке розуміння того, що наразі важливо зосередитися на підтримці Україні «як на полі бою, так і за можливим столом переговорів» ([Суспільне.Новини](#)). Тобто, фактично допомога Україні стає частиною оборонних бюджетів країн НАТО. І, як не крути, це міцно прив'язує Україну до колективної оборони Європи, яким би пом'якшеним не було формулювання комюніке щодо Росії.

Напередодні саміту Трамп зробив досить провокативну заяву про різні тлумачення 5-ої статті НАТО. Але вже на самій зустрічі він підтвердив, що Сполучені Штати перебувають повністю з Європою. У Декларації окремо було вказано, що 5 стаття має одне значення – напад на одну країну-члена НАТО є нападом на всіх членів Альянсу. При цьому, на жаль, взагалі не згадали про Україну чи навіть про потребу забезпечити справедливий мир. Це пов'язано з позицією Трампа.

У фінальному комюніке вперше з 2022 року взагалі не згадується засудження російської агресії проти України. Є лише коротка фраза про «непохитну підтримку» – без пояснень причин. Ні слова про путіна. Попри публічну підтримку, Україна не була центральною темою саміту. Президента В. Зеленського не запросили на головну сесію. Проте, є чітка обіцянка: частина витрат країн-членів на оборону може включати підтримку України. «Це позитивний сигнал. Ми побачили його в третьому пункті Декларації. НАТО бере зобов'язання допомагати Україні протистояти Росії. Це не просто слова», – заявив військовий аналітик Денис Попович ([Polskie Radio S.A.](#)).

У Декларації не йдеться про конкретні терміни вступу України до НАТО. Лише рік тому на саміті НАТО у Вашингтоні його учасники в підсумковому комюніке підписалися під пунктом про «незворотний шлях» України до Альянсу. Відтоді ситуація помітно змінилася. Нова американська адміністрація дала зрозуміти, що не чекає Київ у НАТО. Трамп на початку свого президентства чітко дав зрозуміти, що Україна не вступить до НАТО найближчим часом, і це питання просто зникло. Як зауважила глава Місії України при НАТО Альона Гетьманчук, цей саміт не можна оцінювати за критеріями, за якими оцінювали попередні саміти НАТО. Тут має працювати зовсім інша логіка. Зокрема, за словами Гетьманчук, це стосується і того, що відсутність деяких заяв чи рішень може бути більшим плюсом, аніж їх наявність ([Суспільне.Новини](#)). Крім того, генсек НАТО Марк Рютте після

завершення саміту, публічно підтвердив наміри Альянсу продовжити підтримку Києва на його «незворотному шляху» до членства.

Окремою важливою подією в рамках двостороннього дипломатичного діалогу стала зустріч президентів України та США, яка, попри побоювання, пройшла у теплій атмосфері. Ця розмова стала важливим сигналом на тлі триваючої агресії Росії та нової хвилі ескалації на фронті. Сторони обговорювали питання посилення української армії, зміцнення протиповітряної оборони України, продовження діалогу із залученням європейських партнерів і перспективи співпраці щодо спільного виробництва зброї та засобів РЕБ.

Про те, що під час закритої зустрічі на рівні глав-держав НАТО Дональд Трамп визнав «складність ситуації» з повномасштабним вторгненням Росії в Україну повідомило Bloomberg. За словами джерела агентства, Трамп також заявив, що відносно України потрібно вжити заходів, оскільки ситуація «повністю вийшла з-під контролю». Президент США не деталізував, що саме має на увазі, але ці слова усі присутні розцінили як вельми позитивний сигнал його зацікавленості в подальшому процесі мирного врегулювання у російсько-українській війні, резюмує Bloomberg ([Фокус](#)). Виконавчий директор центру прикладних політичних досліджень «Пента» Олександр Леонов зазначив: «Важливо звернути увагу на те, що Трамп НЕ озвучив публічно після зустрічі із президентом України Володимиром Зеленським. Трамп не сказав, що Україна не отримуватиме американську зброю. Також не казав, що США вийде з НАТО» ([Українське радіо](#)).

Крім того, на полях саміту НАТО Україна досягла низки двосторонніх домовленостей про спільне виробництво окремих видів зброї, переважно дронів. Наприклад, за підсумками зустрічі з прем'єр-міністеркою Данії Метте Фредеріксен В. Зеленський повідомив, що Данія стане першою країною, з якою буде запущено спільне виробництво далекобійних безпілотників і ракет за межами України. А днем раніше міністр оборони України Рустем Умеров після зустрічі зі своїм данським колегою Троельсом Лундом заявив, що Київ та Копенгаген підписали лист про наміри організувати спільне виробництво озброєння в Данії. Данці вже виділили 500 мільйонів крон для запуску цього виробництва на своїй території.

Також після зустрічі Володимира Зеленського з прем'єром Нідерландів Діком Схоофом стало відомо, що Київ та Амстердам підписали з Україною контракти на виробництво понад 600 тис дронів на території Нідерландів. Окрім того, як повідомив у соцмережі X нідерландський міністр оборони Рубен Брекельманс, Нідерланди передадуть Україні пакет військової допомоги на €175 млн, який міститиме антидронові радары та автомобілі для евакуації ([Суспільне.Новини](#)). А генеральний секретар НАТО Марк Рютте на пресконференції перед початком саміту в Гаазі повідомив, що Україна отримає понад 35 мільярдів євро додаткової безпекової допомоги на наступний рік.

Знаково, що у підсумковому комюніке саміту НАТО Росію офіційно визнано довгостроковою загрозою. Експерт Іван Ус окрему увагу звертає на формулювання у заключному комюніке гаагського саміту Альянсу щодо Росії. «Путін, як то кажуть, здобув! Російську Федерацію у підсумковій заяві саміту

НАТО зазначили, як єдину у світі країну, яка становить загрозу державам-членам Північноатлантичного Альянсу. Тобто не Китай, а саме Росію виокремили, і це я вважаю, позитивний момент для України, оскільки ми постійно змушені повторювати очевидне, а саме те, що ми воюємо не лише за себе, а й за Європу. Таким чином підсумкова декларація НАТО дає чіткий сигнал, що основний ворог Альянсу – це РФ і блок повинен працювати над протидією саме цьому конкретному ворогу», – акцентує експерт ([Фокус](#)). А от політолог, аналітик Королівського інституту об'єднаних служб (RUSI) Самуель Рамані вважає, що Альянс втомився від України. За його словами, на це вказують відразу кілька моментів. Зокрема, у підсумковому комюніке саміту НАТО в Гаазі не міститься засудження Росії за повномасштабне вторгнення в Україну. Відсутність згадки про майбутнє членство України в НАТО, а також ігнорування повномасштабного вторгнення РФ зводить нанівець багато переваг цього блоку для Києва, впевнений Рамані ([УНІАН](#)).

Цьогоріч на саміті на карту було поставлено набагато більше: чи збережеться взагалі НАТО? Разом із тим, дводенна зустріч лідерів 32 країн Альянсу покликана сигналізувати путіну про єдність НАТО, попри попередню критику Трампа щодо Альянсу, а також націлена на те, щоб розширити та модернізувати свою оборону, аби стримати будь-який напад із боку Росії. Врешті ілюзія єдності – теж засіб стримування для ворогів західних демократій деінде в світі.

Системний аналітик Євген Істрєбін з полегшенням констатує: «Підсумки саміту НАТО виявилися не такими поганими для України, як очікувалося» ([Фокус](#)). Водночас політолог, експерт аналітичного центру «Об'єднана Україна» Петро Олещук підкреслює: «Насправді цей саміт НАТО міг би стати набагато гіршим для України» ([Фокус](#)).

Саміт НАТО у Гаазі став першою зустріччю лідерів за нової президентської каденції Дональда Трампа. Показово, що у підсумковій декларації саміту згадані лише дві держави, що не є членами Північноатлантичного Альянсу. Це Росія, яка отримала статус «довгострокової загрози», а також Україна, подальший захист якої визнаний пріоритетом НАТО. Зокрема, держави-члени Альянсу взяли на себе зобов'язання допомагати Збройним силам України за рахунок оборонних витрат, які планують збільшити до 5% від ВВП до 2035 року. Україну європейці розглядають уже не тільки як постійного прохача допомоги, а й як повноцінного партнера в питаннях оборони. Це не дивно – зараз українська армія однозначно перевершує будь-яку з європейських, причому не тільки за досвідом.

А наступні місяці покажуть, чи перетвориться саміт НАТО в Гаазі з гучного медійного вибуху на справжню перебудову світової архітектури безпеки. У липні очікуються нові санкції проти Росії, торговельні рішення США та ЄС, а також важливі домовленості в оборонному секторі. Чи буде у цьому процесі достатньо місця для України – питання поки що залишається відкритим ([Polskie Radio S.A.](#)).

Для України присутність на саміті виявилася продуктивною з точки зору перспектив отримання практичної допомоги з боку європейських партнерів. Включення України до розрахунку оборонних витрат НАТО загалом може створити важливий фінансовий механізм для реалізації довгострокової підтримки, однак питання його технічної імплементації поки що залишається відкритим. Крім того, досягнуті домовленості з окремими партнерами закладають основу для подальших прямих інвестицій європейських держав в українські оборонні підприємства.

Позиція керівництва НАТО щодо підтвердження незворотності шляху України до членства в Альянсі, попри відсутність згадок цього в Декларації саміту, дозволяє зберігати перспективи майбутньої інтеграції. Одночасно актуальним є збереження консенсусу союзників щодо стратегічних пріоритетів НАТО в майбутньому, що може впливати на швидкість та обсяги довгострокової підтримки України, а також на темпи інтеграції країни до Альянсу ([НІСД](#)).